

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 181/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Suomen linjasta Somaliasta tulleille turvapaikanhakijoille

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Reijo Hongiston /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 181/2016 vp:

Miksi Suomen "Somalia-linja" alkoi poiketa muista eurooppalaisista maista vuodesta 2013 lähtien,

millä aikaväleillä satunnaistarkastukset on tehty vuosina 2014—2016,

kuinka monta satunnaistarkastusta on tehty,

ovatko tarkastukset johtaneet tutkintaan,

kuka tai ketkä tekevät satunnaistarkastukset ja

mihin toimiin asianomainen ministeri ryhtyy saattaakseen Suomen turvapaikkastatuksen myöntämislinjan samalle tasolle muiden Euroopan vertailumaiden kanssa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suurin osa Suomeen turvapaikanhakijoina vuodesta 2013 eteenpäin tulleista somaleista on ilmoittanut hakevansa Suomesta kansainvälistä suojelua Al Shabaab -järjestön heihin kohdistuvan vainon vuoksi. Al Shabaab on vahvin ja organisoiduin kapinallisjärjestö Somaliassa, joka kesästä 2009 alkaen hallitsi suurta osaa Somalian etelä- ja keskiosasta. Järjestö kontrolloi edelleen huomattavaa osaa Somalian etelä- ja keskiosista. Al Shabaab kannattaa radikaaleinta islamin muotoa, ja järjestön tavoitteena on ankaran sharia-lain voimaansaattaminen Somaliassa.

Somalialaiset turvapaikanhakijat ovat kertoneet turvapaikkaperusteistaan Maahanmuuttoviraston turvapaikkapuhuttelussa. Yleisimmät turvapaikkaperusteet ovat olleet Al Shabaabin miehiin kohdistama aggressiivinen pakkovärväys ja naisiin kohdistuva pakoavioliiton uhka. Lisäksi Al Shabaab on kohdistanut osaan hakijoista väkivaltaa, koska heidän on katsottu harjoittavan islaminvastaista toimintaa. Turvapaikanhakijoiden kertomukset omakohtaisista kokemuksista ovat vastanneet Somaliasta saatavilla olevaa ajantasaista maatietaa.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 181/2016 vp

Maahanmuuttoviraston kokoaman maatiedon mukaan tilanne Somaliassa ja sen lähialueilla on muuttunut. Al-Shabaabin toimintatapa on raaistunut järjestön jouduttua tiukempaan asemaan ja iskut ovat olleet voimakkaampia. Vuosi 2014 oli iskujen määrältä ja laajuudelta tarkasteltuna pahin terrorismivuosi. Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto EASO on julkaissut helmikuussa 2016 uuden Somaliaa koskevan maaraportin, jonka johtopäätöksiä Maahanmuuttovirasto tulee jatkossa soveltamaan omassa ratkaisukäytännössään.

Pohjoismaissa turvapaikanhakijoita saapui vuonna 2015 seuraavasti: Ruotsiin 162 877 turvapaikanhakijaa (josta Somaliasta 5 465), Suomeen 32 476 (Somaliasta 1 981), Norjaan 31 145 (Somaliasta 561) ja Tanskaan 21 225 hakijaa (josta Somaliasta 259, tammi-marraskuu 2015). Eurostatin tilaston mukaan turvapaikkojen hyväksymisprosentit vuonna 2015 somalialaisille ovat seuraavat: Suomi: 94 %, Ruotsi: 56 %, Tanska: 43 % ja Norja: 41 %.

Turvapaikanhakijoiden päätöskäytännöt eri Euroopan maissa poikkeavat suurestikin toisistaan, mutta on otettava huomioon, että myös hakijaprofiilit ovat erilaiset eri maissa. Niihin maihin, joissa on merkittävä yhteisö maahanmuuttajia tietyistä maista, kuten Suomessa Somaliasta, hakeutuu turvapaikanhakijoita, joilla usein on vahvat perusteet turvapaikkahakemukselleen. Suomessa lähes kaikille Somaliasta tulleille turvapaikanhakijoille tehdään kielitesti sen selvittämiseksi, ovatko henkilöt ilmoittamiltaan alueilta kotoisin.

Maahanmuuttoviraston Somaliaa koskevaan ratkaisukäytäntöön on vaikuttanut merkittävällä tavalla hallinto-oikeuden ratkaisu, erityisesti 28.5.2010 annettu ratkaisu 10/0642/1, jonka mukaan Etelä- tai Keski-Somaliasta kotoisin olevan turvapaikanhakijan tilanteessa merkittävää on Mogadishun turvallisuustilanne ja se, että hallinto-oikeuden mukaan hakijat joutuvat palaamaan kotimaahansa Mogadishun kautta. Maahanmuuttovirasto haki kyseiseen päätökseen valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta, koska katsoi, ettei toissijaista suojelua tulisi myöntää pelkästään Mogadishun tilanteen perusteella silloin, kun henkilö on kotoisin alueelta, jonka turvallisuustilanne vastaa humanitaarisen suojelun määritelmää. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi Maahanmuuttoviraston valituslupahakemuksen ja näin ollen hallinto-oikeuden linjaus jäi Maahanmuuttoviraston ratkaisukäytäntöä ohjaavana voimaan, kunnes Mogadishun turvallisuustilanne alue arvioitiin uudestaan lokakuussa 2015. Humanitaarisen suojelun poistaminen ulkomaalaislaista tullee osaltaan tiukentamaan päätöskäytäntöä.

Eduskunta on hyväksynyt kansainvälisen suojelun antamista koskevan ulkomaalaislain muutoksen. Muutos tarkoittaa käytännössä, että oleskelulupaa ei voida enää myöntää

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 181/2016 vp

ulkomaalaislain 88 a §:n perusteella eli humanitaarisen suojelun perusteella. Myöskään jatkolupaa ei voida lakimuutoksen voimaantulon jälkeen myöntää enää tällä perusteella. Oleskelun jatkuminen Suomessa edellyttää siten, että oleskeluluvalle on joku muu ulkomaalaislaissa säädetty peruste. Muutos on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian. Etelä- ja Keski-Somaliaa on pitkään katsottu humanitaarisen suojelun alueeksi. Kun Mogadishua ei enää pidetä toissijaisen suojelun alueena, tarkoittaa tämä Maahanmuuttoviraston arvion mukaan sitä, että humanitaarisen suojelun poistamisen jälkeen odotettavissa on merkittävästi aikaisempaa enemmän kielteisiä päätöksiä.

Maahanmuuttovirasto on päivittämässä Somaliaa koskevaa turvallisuusarviota ja samassa yhteydessä tarkennetaan hakijaprofiilikohtaisesti uskottavuusarvioinnin kriteereitä. Samalla turvapaikkayksikön henkilöstö koulutetaan soveltamaan uusia päätöslinjauksia. Maahanmuuttoviraston virkamiehet ovat vastikään tehneet tiedonhankintamatkan Ruotsin Migrationsverketiin. Ruotsista saatujen tietojen perusteella aiotaan myös tarkentaa Maahanmuuttoviraston ratkaisukäytäntöä. Erityisesti sisäisen paon mahdollisuutta tullaan arvioimaan entistä tarkemmin kunkin suuren lähtömaan Somalian, Irakin ja Afganistanin osalta.

Laillisuusvalvontaan kuuluvien pistokokeiden suorittaminen on jokaisen Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön tulosalueen vastuulla. Tulosalueen johtajat suorittavat pistokokeita, jotka kohdistuvat sekä oman että toisen tulosalueen päätöksiin. Kukin päätöksiä ratkaisevan tulosalueen johtaja sekä/tai tulosalueen johtajan 1. sijainen sekä pasitiimin vetäjä tarkistaa kolme päätöstä, joista yksi on toisen tulosalueen johtajan ratkaisema, yksi oman 1. tai 2. sijaisen ratkaisema ja mahdollisuuksien mukaan yksi ilman esittelyä tehty myönteinen päätös.

Oikeus- ja tukipalvelujen tulosalue tarkistaa kaikki pistokokeeseen otetut päätökset lainmukaisuuden ja yhdenmukaisen soveltamislinjan sekä rakenteellisen selkeyden ja luettavuuden osalta. Muiden tulosaluejohtajien tarkastukset kohdistuvat rekisterimerkintöihin, käsittelyaikoihin ja mm. lisäselvityspyyntöihin. Havaituista virheistä tai epäkohdista keskustellaan päätöksentekijän kanssa tai yhteisesti sopivassa kokoonpanossa, ja toimenpide kirjataan tarkistuspöytäkirjaan.

Turvapaikkayksikön päätökset tehdään pääsääntöisesti esittelystä, joka laillisuusvalvontaohjeenkin mukaan antaa paremmat takeet päätöksen lainmukaisuudesta. Päätöksiä ratkaisevat turvapaikkayksikön virkamiehet osallistuvat omassa ratkaisutyössään laillisuusvalvontaan. Laillisuusvalvonnan alaisia asioita käsitellään lisäksi turvapaikkayksikön johtoryhmän kokouksissa, yksikön johtoryhmän oikeustapaupalaverissa sekä ylitarkastajien maapalaverissa. Vuonna 2016 suoritettussa laillisuusvalvonnassa keskityttiin erityisesti uusien ratkaisijoiden ja esittelijöiden tekemiin päätöksiin.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 181/2016 vp

Vuonna 2014 tarkastukset tehtiin maaliskuussa (24 päätöstä), kesäkuussa (24 päätöstä) ja syyskuussa (24 päätöstä) ja joulukuussa (22 päätöstä). Vuonna 2015 tarkistukset tehtiin maaliskuussa (24 päätöstä) ja kesäkuussa (24 päätöstä). Syyskuussa 2015 alkoi uusien virkamiesten rekrytointi, jolloin heidän perehdyttäjinaan toimineet kokeneemmat virkamiehet ohjeistivat päätöksenteossa ja tarkistivat heidän päätöksiään ennen päätöksen esittelyä ratkaisijalle. Vuoden 2016 maaliskuussa turvapaikkayksikön toimesta tarkistettiin 23 päätöstä ja lisäksi erityistarkastukseen otettiin 100 sellaista tapausta, joissa somalialaiselle oli myönnetty turvapaikka vuonna 2015 ja 2016. Erityistarkastuksessa käytiin läpi kuulustelu- ja puhuttelupöytäkirja sekä asiaa koskeva päätös.

Kaikki poikkeaman todenneet tarkastustulokset johtavat poikkeaman syyn selvittämiseen ja asian läpi käymiseen asianomaisen virkamiiehen kanssa. Tarkastuksissa ei havaittu vakavia poikkeamia, jotka olisivat vaikuttaneet ratkaisun lopputulokseen. Suurin osa huomautuksista on koskenut pitkähköä käsittelyaikaa sekä puutteita rekisterimerkinnöissä. Somalialaisia turvapaikkoja koskevassa erityistarkastuksessa todettiin, että uskottavuuden arviointiin on syytä kiinnittää erityistä huomiota virkamiesten koulutuksissa ja virasto on ryhtynyt jo toimenpiteisiin asiassa.

Satunnaistarkastuksia tekevät turvapaikkayksikön tulosalueen johtajat sekä turvapaikkayksikön oikeus- ja tukipalvelujen tulosalueen johtaja. Vuonna 2016 laillisuusvalvontaa tekivät tulosalueiden johtajien lisäksi myös tulosalueiden 1. sijaiset, viraston ylijohdaja sekä oikeus- ja maatietoyksikön johtaja.

Maahanmuuttovirasto päivittää puolivuositain tärkeimpien lähtömaiden Somalian, Afganistan ja Irakin turvallisuusarvion. Tässä yhteydessä käydään läpi kunkin lähtömaan keskeiset hakijaprofiilit ja niiden oikeudellinen arvio sekä tuodaan esille kunkin profiilin kannalta keskeiset selvitettävät seikat uskottavuuden arvioinnissa. Turvallisuusarvioinnissa on keskeistä arvio siitä, onko maassa alueita, joissa vallitsee tilanne, jonka perusteella turvapaikanhakijalle tulee myöntää toissijaista suojelua, vaikka hänellä itsellään ei olisi pelkoa vainosta. Siinä yhteydessä tarkennetaan sisäisen paon mahdollisuuden käyttämistä eli millä edellytyksillä henkilön katsotaan voivan saada suojaa muualla maassa. Sisäisen paon mahdollisuutta pyritään tarkastelemaan hakijatyyppikohtaisesti. Tämä oikeudellinen linjaus valmistellaan viraston oikeus- ja maatietoyksikössä ja se esitellään viraston ylijohdajalle.

Vainoväitteiden uskottavuuden arviointi on haasteellinen tehtävä myös kokeneelle puhuttelijalle. Maahanmuuttovirasto kehittää koko ajan uusien virkamiesten kouluttamista työhönsä ja ylläpitää jo kokemusta omaavien virkamiestensä osaamista. Sisäministeriö

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 181/2016 vp

seuraa tiiviisti Maahanmuuttoviraston päätöskäytännön kehitystä ja pyytää tarvittaessa selvityksiä, jos päätöskäytäntö poikkeaa muiden maiden linjasta.

Helsingissä 27.4.2016

Sisäministeri Petteri Orpo